

УДК 338.2

Подчернов Олег Александрович

магістр

Київський національний університет
технологій та дизайну

Подчернов Олег Александрович

магистр

Киевский национальный университет
технологий и дизайна

Podchernov O.

magistr

Kiev National University
of Technology and Design

ДІАГНОСТИКА ПЛАТОСПРОМОЖНІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

ДИАГНОСТИКА ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

DIAGNOSTICS COMPANIES SOLVENCY IN CRISIS

Анотація. Розглянуті методичні положення діагностики рівня платоспроможності підприємства. Визначати негативні чинники впливу на рівень платоспроможності підприємства.

Ключові слова: діагностика, платоспроможність, ліквідність, криза.

Аннотация. Рассмотрены методические положения диагностики уровня платежеспособности предприятия. Определены отрицательные факторы влияния на уровень платежеспособности предприятия.

Ключевые слова: диагностика, платежеспособность, ликвидность, кризис.

Summary. Methodical provisions diagnostic level of solvency of the enterprise. Identified negative factors influence the level of solvency of the enterprise.

Keywords: diagnostics, solvency, liquidity crisis.

Актуальність теми дослідження. Платоспроможність є важливою характеристикою діяльності підприємства та являє собою здатність зберігати фінансово рівноважний, конкурентний стан суб'єкта господарювання сьогодні та в перспективі, постійно реагуючи та адаптуючись до внутрішніх та зовнішніх чинників в актуальних ринкових умовах. Тому діагностика платоспроможності підприємства є вельми актуальною проблемою у сфері фінансового менеджменту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині економічні наукові джерела містять значну кількість методичних підходів щодо оцінки платоспроможності вітчизняних підприємства. Серед авторів цих методик слід виділити: М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинця, Є.В. Мних, Г.В. Савицьку, М.Г. Чумаченка та інших. Аналіз наукових праць засвідчив, що більшість авторів недостатньо уваги приділяють практичним аспектам трактування результатів оцінки платоспроможності, особливо при визначенні впливу на неї кризових явищ.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження комплексної оцінки та обґрунтування ефективних інструментів управління рівнем платоспроможності підприємства в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу. Економічна діагностика – це процес розпізнавання й визначення кризових явищ у діяльності підприємства на основі помічених локальних змін, установлених залежностей, а також особливо помітних явищ поточної підприємницької діяльності.

Основним завданням економічної діагностики є виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на фінансову стійкість підприємства в цілому чи окремих аспектів його платоспроможності, кредитоспроможності, інвестиційної привабливості тощо [1].

Більшість вітчизняних науковців під платоспроможністю підприємства розуміють його спроможність в будь-який момент за своїми поточними зобов'язаннями розрахуватися ліквідними активами [2, 3, 4, 5].

Розглядаючи теоретичні аспекти даної проблеми, окремі науковці ототожнюють поняття ліквідності та платоспроможності. Загалом погоджуючись з таким підходом, слід зазначити наявності певних відмінностей у цих категоріях. На відміну від ліквідності, платоспроможність підприємства характеризує його здатність проводити розрахункові операції виключно грошовими коштами.

Для здійснення діагностики платоспроможності варто застосовувати методи, що використовуються на практиці і дозволяють приймати ефективні управлінські рішення.

Для оцінки платоспроможності підприємства здійснюється процедура порівняння платіжних засобів і зобов'язань за джерелами формування фінансових ресурсів. Такий поділ активів і фінансових ресурсів щодо окремих груп платіжних засобів і зобов'язань підприємства для оцінки платоспроможності не є постійним і змінюється виходячи з конкретних економічних умов господарювання.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$A_1 \geq Z_1; A_2 \geq Z_2; A_3 \geq Z_3; A_4 \leq Z_4$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Дослідження співвідношень активів і зобов'язань ТОВ «СушияR» свідчить про те, що підприємство не виконує нормативні умови платоспроможності. При цьому нестача платіжних засобів по одній групі

компенсується їх надлишком по іншій групі лише вартісною величиною. Однак менш ліквідні платіжні засоби не можуть замінити більш ліквідні.

В основу методики розрахунку рівня платоспроможності суб'єктів господарювання покладено співвідношення фінансових ресурсів, розміщених, відповідно, в абсолютно-, швидко- і повільноліквідні об'єкти платіжних засобів до поточних зобов'язань.

$$Ап = \frac{A_1}{З_1}; Пп = \frac{A_1+A_2}{З_1}; Зп = \frac{A_1+A_2+A_3}{З_1},$$

де Ап, Пп, Зп — відповідно величина абсолютної, проміжної і загальної платоспроможності.

$$Ап_{2013} = \frac{1310,4}{40907,2} = 0,03$$

$$Ап_{2014} = \frac{1449,2}{58099,7} = 0,02$$

$$Ап_{2015} = \frac{2402,3}{119080,6} = 0,02$$

Абсолютна платоспроможність показує, яку частину платіжних зобов'язань підприємство може погасити негайно. Теоретично достатнім значенням для абсолютної платоспроможності є співвідношення 0,2 : 1,0. На практиці фактичні середні значення показників платоспроможності бувають значно нижчими, але це ще не дає підстави робити висновок про неможливість підприємства негайно погасити свої зобов'язання, бо малоймовірно, щоб усі його кредитори одночасно пред'явили йому свої боргові вимоги та ще й в грошовій формі.

$$Пп_{2013} = \frac{1310,4 + 2686,0}{40907,2} = 0,10$$

$$Пп_{2014} = \frac{1449,2 + 8405,2}{58099,7} = 0,17$$

$$Пп_{2015} = \frac{2402,3 + 13068,6}{119080,6} = 0,13$$

Проміжна платоспроможність за смисловим значенням аналогічна загальній платоспроможності, тільки обчислюється для вузького кола платіжних засобів ($A_1 + A_2$), коли з розрахунку виключено найменш ліквідну їх частину — товарні запаси. Щодо оцінки якості величини цього показника, то слід звернути увагу на стан дебіторської заборгованості підприємства відносно можливості її погашення боржниками.

Орієнтованим значенням показника вважається рівень від 0,5 до 1,0, але для цього показника кожне підприємство теж встановлює самостійно норматив, виходячи з умов діяльності.

$$З_{п_{2013}} = \frac{1310,4 + 2686,0 + 10590,5}{40907,2} = 0,36$$

$$З_{п_{2014}} = \frac{1449,2 + 8405,2 + 14106,9}{58099,7} = 0,41$$

$$З_{п_{2015}} = \frac{2402,3 + 13068,6 + 13981,5}{119080,6} = 0,24$$

Загальна платоспроможність показує, скільки гривень всіх платіжних засобів ($A_1 + A_2 + A_3$) підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Отже, якщо платіжні засоби перевищують поточні зобов'язання, підприємство вважається платоспроможним. В економічній літературі наводиться теоретичне значення величини загальної платоспроможності – від 1,0 до 2,0. Проте це лише орієнтовне значення, яке вказує критичну мінімальну величину показника, а не його точне нормативне значення. Фактично на підприємствах величина нормативного значення показника може суттєво відрізнятись, оскільки вона відбиває структуру активів і пасивів, що змінюється залежно від виду економічної діяльності.

Якщо на підприємстві відношення всіх платіжних засобів до поточних зобов'язань нижче від 1,0, це є свідченням високого фінансового ризику, оскільки підприємство не в змозі оплатити свої борги.

Співвідношення 1 : 1 свідчить про рівність платіжних засобів і поточних платіжних зобов'язань. Але, зважаючи на різний рівень ліквідності платіжних засобів, можна вважати, що не всі їх види будуть негайно реалізовані, а тому виникає загроза для фінансової стабільності підприємства.

Якщо значення платоспроможності значно перевищує співвідношення 1,0, то можна зробити висновок, що підприємство має значні оборотні активи, сформовані завдяки власним фінансовим ресурсам. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних активів є найбільш прийнятним. Проте, з погляду підприємства, значне накопичення товарних запасів на підприємстві, відвернення грошей у дебіторську заборгованість може розглядатись як незадовільне управління активами.

Зіставлення найбільш ліквідних платіжних засобів (A_1 , A_2) з найбільш терміновими платіжними зобов'язаннями (Z_1 , Z_2) дає змогу оцінити поточну платоспроможність.

Порівняння платіжних засобів, що мають повільну ліквідність (A_3) з довгостроковими зобов'язаннями, відображає перспективну платоспроможність.

Однак, аналіз рівня платоспроможності підприємств за такою кількістю показників і одночасним їх порівнянням з відповідними нормативними величинами дещо ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень, а в окремих випадках може внести певну плутанину. Для вирішення цієї проблеми необхідно додатково розраховувати інтегральний показник платоспроможності.

Інтегральний показник платоспроможності формується як сумарний (синтетичний) рівень відносних величин, одержаних від порівняння фактичних значень абсолютної, проміжної і загальної платоспроможності з їх еталонними рівнями. В економічній літературі і в нормативних

документах для цих показників визначені теоретично достатні значення рівнів, відповідно: 0,2, 0,5 і 1,0. Виходячи з цього, алгоритм розрахунку інтегрального показника платоспроможності (I_n) буде наступним:

$$I_n = \frac{K_{ап}}{0,2} + \frac{K_{пп}}{0,5} + \frac{K_{зп}}{1,0}$$

Нормативна величина показника має значення $>3,0$, що свідчить про достатність рівня всіх складових його ознак.

Аналіз рівня платоспроможності підприємства наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Платоспроможність ТОВ «СушияR» за поточними зобов'язаннями

Періоди	Платоспроможність			Інтегральний показник платоспроможності
	абсолютна (A_n)	проміжна (P_n)	загальна (Z_n)	
2013	0,03	0,10	0,36	0,71
2014	0,02	0,17	0,41	0,85
2015	0,02	0,13	0,24	0,60

Як видно з табл. 1, на кінець поточного періоду показник загальної платоспроможності погіршився і не відповідає нормативному значенню, тобто підприємство не має можливості оплатити поточні зобов'язання. На кожну гривню поточних зобов'язань підприємства припадає лише 24 коп. платіжних засобів.

Значення показника проміжної платоспроможності збільшилось за поточний період на 3 коп. і свідчить, що на кінець періоду підприємство мало можливість сплачувати свої борги за рахунок наявних грошових коштів і очікуваних надходжень від дебіторської заборгованості в межах діючого нормативу.

Абсолютна платоспроможність, як на початок (3 коп.), так і на кінець (2 коп.) аналізованого періоду є меншою, ніж нормативне значення. На кінець періоду підприємство за рахунок наявних грошових коштів спроможне погасити лише 2 % платіжних зобов'язань. Водночас, можна

говорити про негативну тенденцію до збільшення величини цього показника.

В цілому, негативні зміни в показниках платоспроможності підтверджуються погіршенням величини інтегрального показника на 0,11 пункти.

Висновки. Проведені розрахунки допомагають підприємству визначати негативні чинники впливу на рівень платоспроможності підприємства. Платоспроможність є складовими оцінювання фінансового стану та визначення загрози банкрутства підприємства. У подальших дослідженнях варто спрямувати увагу на визначення впливу рівня платоспроможності суб'єкта господарювання в поточному періоді на ймовірність банкрутства в майбутньому.

Література

1. Адлер О. О. Економічна діагностика: практикум / Адлер О. О. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 91 с.
2. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк та ін.; За заг. ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – Вид. 27-е, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 412 с.
3. Мних Є. В. Економічний аналіз: Підручник. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 412 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007.
5. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз [Текст]: навч. посібник / М. А. Болюх [та ін.]; ред. М. Г. Чумаченко; Київський національний економічний ун-т. – 2 вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 555 с.